

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Актуальність теми. У зв'язку із ростом впливу міжнародних організацій на буття міжнародної системи особливої важливості набуває питання про їхню відповідальність. Питання про правову природу міжнародно-правової відповідальності недостатньо освячено у міжнародно – правовій літературі, і є дискусійним. Міжнародні організації є суб'єктами міжнародного права з 1986 року, з року прийняття Конвенції про право договорів між міжнародними організаціями. У зв'язку з цим набуває актуальності питання про кодифікацію норм про їхню відповідальність, як це було зроблено з нормами про відповідальність держав. У 2008 році Комісія Міжнародного права ООН представила текст проєктів статей про відповідальність міжнародних організацій. У 2009 році цей проєкт був прийнятий у першому читанні. Цей проєкт містить у собі 66 статей. Згідно із проєктами, підстави виникнення міжнародно-протиправного діяння можна поділити на два види: прямі підстави: установлені статтями 5-7 (пов'язані із діяннями самої міжнародної організації), а саме: протиправна поведінка органів чи агентів міжнародної організації, перевищення повноважень органом чи агентом міжнародної організації, протиправна поведінка яка визнається чи приймається міжнародною організацією у якості власної, у разі, якщо це є поведінкою яка на присвоюється міжнародній організацією на підставі вищевказаних підстав, та непрямі підстави (пов'язані з діянням іншого суб'єкта) установлені статтями 12-14, а саме: допомога та сприяння у скоєнні міжнародно-протиправного діяння керівництво і контроль у скоєнні міжнародно-протиправного діяння, примус до скоєння міжнародно-протиправного діяння держави чи іншої міжнародної організації. Також у главі 5 проєктів, а саме у 17-22 статтях зазначаються підстави, які виключають протиправність, а саме: це згода держави чи міжнародної організації на скоєння конкретного діяння іншою міжнародною організацією, у зв'язку із застосуванням законної міри самооборони, прийнятої у відповідності до принципів міжнародного права, які втілені в Уставі Організації Об'єднаних Націй, контрміри, форс-мажор, лихо, стан необхідності. Цікавим при розгляді даного питання є розгляд змісту міжнародної відповідальності. У теорії міжнародного права існує декілька підходів до елементів міжнародно-протиправного діяння міжнародної організації. У рамках радянської доктрини існувала думка, згідно якої склад міжнародно-протиправного діяння має у своєму складі ті ж елементи, як і протиправне діяння у національному праві. У західній доктрині, а також у працях деяких російських вчених стверджується, що міжнародно-протиправному діянню притаманний двохелементний склад. При розробці проєктів статей про відповідальність міжнародних організацій дотримувались положень західної доктрини. Таким чином, основними елементами міжнародно-протиправного діяння міжнародної організації є: присвоєння поведінки міжнародною організацією, та порушення міжнародного 149 зобов'язання міжнародною організацією. Також, потрібно сказати про те, що згідно статті 48 цих статей, потерпіла держава не може закликати міжнародну організацію до відповідальності, якщо вимогу пред'явлено не згідно із застосованими нормами про державну належність вимоги. Ця норма відповідає статті 44 про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння. Найскладнішим питанням у рамках права міжнародної відповідальності є реалізація цієї відповідальності. Згідно із статтею 34 проєктів, шкода повинна бути відшкодована у повному розмірі. При цьому зазначається, що ця шкода може бути як матеріальною, так і моральною. Форми відшкодування збитків зазначені у 37-41 статтях, а саме це: реституція, компенсація, сатисфакція та проценти. Реституція як відновлення положення, яке існувало до скоєння протиправного діяння якщо, і в тій мірі, в якій реституція не є матеріально можливою, чи не тягне за собою тягар, який є абсолютно непропорційним вигоді від отримання реституції замість компенсації. Згідно із статтею 39 компенсація, як одна із форм відшкодування збитків застосовується для відшкодування шкоди не відшкодованої реституцією. Компенсація охоплює будь-яку обчислювальну у фінансовому вираженні шкоду, в тому числі упущену вигоду. Сатисфакція ж, згідно із положеннями статті 40 може по- лягати у визнанні порушення, офіційному вибаченні, чи у іншій подобаючій формі. Вона надається настільки, наскільки шкоду не можна відшкодити реституцією та компенсацією. Така форма відшкодування збитків як проценти, згідно положенням статті 41 нараховуються задля забезпечення повного відшкодування збитків. Задля ефективного виконання зобов'язання по відшкодуванню, статтею 43 встановлюється обов'язок членів відповідних міжнародних організацій приймати, згідно правил їхніх організацій усі належні заходи з тим, щоб надати цій організації засоби для ефективного виконання її зобов'язань. В цілому потрібно сказати, що з під сфери обхвату проєкту виключена цивільна відповідальність міжнародних організацій, пов'язана з порушеннями комерційних договорів. Оскільки міжнародні організації специфічною правосуб'єктністю це ускладнює роботу над проєктом. 150 Французький вчений Дюп'ї відмічає, що Комісія міжнародного права повинна більше уваги приділяти питанням кодифікації саме цієї галузі, не тільки тому, що вона є

складною, а й тому що вона має велике політичне значення. У випадку недостатнього регулювання цієї галузі буде використовуватись геополітичний фактор при вирішенні виникаючих проблем. Тому, на його думку розробка та вдосконалення права міжнародної відповідальності (та міжнародної відповідальності міжнародних організацій як її складової частини) є необхідним фактором підвищення ефективності міжнародного права у цілому, та як наслідок рівня керованості міжнародної системи.

Висновок. Кодифікація норм про відповідальність необхідна задля гармонізації міжнародних відносин, та ефективного функціонування міжнародного права. Це буде кроком вперед, оскільки з посиленням впливу міжнародних організацій на міжнародні відносини, вони повинні нести відповідальність за свої дії, як це роблять держави.

Література

1. *Проект статей про відповідальність держав за міжнародно-правові діяння 2008 р. // Доповідь Комісії міжнародного права о работе ее шестьдесят третьей сессии: док. ООН А/63/10.// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/pdf/intorg_responsibility.pdf.*

2. *Воробйова К. До питання про кодифікацію права міжнародної відповідальності.: Проект статей про відповідальність міжнародних організацій. // Журнал міжнародного права та міжнародних відносин. – 2006. – № 3. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://evolutio.info/content/view/1037/179/>.*

3. *Політологія: лекційний курс і практикум [Текст] : навч. посіб. / Т. В. Гончарук, М. І. Гурик, І. С. Дмитрів [та ін.] ; за ред. Т.В. Гончарук.– Тернопіль: Астон, 2009.– 375 с.*